

Dr Andrzej Szybkie

Uniwersytet Warszawski

ORCID: 0000-0001-7384-3031

e-mail: a.szybkie@uw.edu.pl

Wpływ kwot zagranicznych emerytur i rent na zbieg polskich świadczeń w ramach instytucji renty wdowiej na gruncie art. 95a ustawy emerytalnej

The impact of foreign pensions' amounts on the overlap of Polish benefits within the widow's pension institution under art. 95a of Pension Act

Streszczenie

Autor dokonuje analizy prawnej i oceny dopuszczalności uwzględniania kwot zagranicznych emerytur i rent do obniżania kwoty świadczeń pozostających w zbiegu w ramach instytucji tzw. renty wdowiej, wynikającej z polskich przepisów. Analiza dotyczy reguł określających sposób uwzględniania kwot zagranicznych świadczeń wypłacanych z systemu ubezpieczeń społecznych innego państwa członkowskiego UE/EFTA lub państwa, z którym Polska zawarła umowę międzynarodową o zabezpieczeniu społecznym. Autor zwraca uwagę na zróżnicowanie sytuacji prawnej osób pobierających emeryturę i rentę na gruncie międzynarodowych umów dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym zawieranych przez Rzeczpospolitą Polską w stosunku do osób, które pobierają emeryturę i rentę z państw członkowskich UE/EFTA. Autor udowadnia, że pobieranie świadczeń z państw członkowskich UE/EFTA nie powoduje w ogóle redukcji polskich świadczeń w zbiegu w ramach renty wdowiej, inaczej niż pobieranie świadczeń z państw z którymi Polska zawarła umowy o zabezpieczeniu społecznym. Autor proponuje zmianę prawa krajowego, w celu rozszerzenia na osoby objęte umowami dwustronnymi zasady wynikającej z prawa Unii Europejskiej, z uwagi na analogię sytuacji świadczeniobiorców.

Słowa kluczowe

renta wdowia; zbieg prawa do świadczeń; koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego; europejskie regulacje o zabezpieczeniu społecznym; umowa o zabezpieczeniu społecznym

JEL: K55; K33

Abstract

The author conducts a legal analysis and assesses the admissibility of taking into account the amounts of foreign pensions on reducing the amount of benefits being in concurrence within the institution of so called widows' pension resulting from Polish regulations. The analysis concerns the legal principles of taking into account the amounts of foreign benefits paid from the social insurance system of another EU/EFTA member state or a state with which Poland has concluded an international agreement on social security. The author notes the differentiation of the legal situation of persons receiving pensions under bilateral social security agreements concluded by the Republic of Poland in relation to persons receiving pensions from EU/EFTA member states. The author proves that benefits from EU/EFTA member states do not cause a reduction of Polish benefits within the framework of widows' pension, unlike benefits from countries with which Poland has concluded international agreements on social security. The author proposes a change in national law in order to extend to persons covered by bilateral agreements the principle resulting from European Union law, due to the analogy of the situation of beneficiaries.

Keywords

widow's pension; overlapping rights to benefits; coordination of social security systems; European social security regulations; social security agreement

Wprowadzenie

Nowelizacją z 26 lipca 2024 r. (Dz.U. z 2024 r., poz. 1243) dodano w ustawie z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tekst jedn. Dz.U. z 2024 r., poz. 1243 (dalej: ustawa emerytalna) art. 95a i art. 95b oraz zmieniono brzmienie art. 95 i kilku innych przepisów tej ustawy. Zmiana ta weszła w życie 1 stycznia 2025 r i zmodyfikowała zasady zbiegu prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych określone w ustawie emerytalnej, wprowadzając szczególnie rodzaj zbiegu prawa do świadczeń dla wdów i wdowców. Nową regułę zbiegu określa się pojęciem „renty wdowiej”. Celem niniejszej publikacji jest ustalenie skutków prawnych wprowadzenia w polskim systemie emerytalnym instytucji renty wdowiej, w zakresie dopuszczalności oraz sposobu uwzględniania do tego zbiegu pobieranych przez daną osobę kwot zagranicznych emerytur i rent. Innymi słowy, czy i w jaki sposób regulacje międzynarodowe wpływają na polskie przepisy prawne nakazujące uwzględnianie kwot zagranicznych świadczeń przy obliczaniu renty wdowiej.

W publikacji zostanie wykazane, że w świetle prawa międzynarodowego, w zakresie wpływu pobierania emerytury lub renty zagranicznej na zbieg świadczeń w ramach renty wdowiej, sytuacja prawna osób pobierających zagraniczne emerytury i renty jest zróżnicowana, w zależności od tego, czy pobierają świadczenia z systemu zabezpieczenia społecznego:

- państwa członkowskiego Unii Europejskiej (UE/EFTA¹), czy też
- państwa, z którym Rzeczpospolitą Polską łączy umowy o zabezpieczeniu społecznym
- państwa, z którym Polska nie uregulowała stosunków w zakresie zabezpieczenia społecznego.

Rozważania będą służyły potwierdzeniu hipotezy badawczej, zgodnie z którą skutkiem zastosowania prawa UE/EFTA jest brak obowiązku uwzględniania kwot zagranicznych świadczeń emerytalnych i rentowych na potrzeby ustalania prawa do renty wdowiej, jeśli są to świadczenia przyznane w państwach członkowskich UE/EFTA, inaczej niż w przypadku świadczeń przyznanych w państwach spoza tego kręgu. Wynika to z wykładni prawa UE w zakresie reguł unijnych ograniczających redukcję krajowych świadczeń będących „zbiegiem świadczeń tego samego rodzaju” na gruncie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 166 z 2004 r., s. 1 i n., ze zm.) oraz z uwzględnieniem zasady największej korzyści, wyprowadzanej na gruncie prawa UE dotyczącego koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Z punktu widzenia aksjologii systemu ubezpieczeń społecznych, zwrócę uwagę na potrzebę zapewnienia na poziomie ustawy osobom pobierającym emerytury i renty z państw, z którymi RP zawarła umowę o zabezpieczeniu społecznym, analogicznego poziomu rozwiązań prawnych, w zakresie wpływu zagranicznego

świadczenia na zbieg w ramach renty wdowiej, jaki dotyczy osób pobierających emerytury i rent z państw członkowskich UE/EFTA.

W niniejszej pracy zastosowana zostanie metoda analizy prawno-dogmatycznej. W tym celu szczegółowej analizie poddam treść ustawy emerytalnej, przepisów rozporządzeń UE o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym. Analiza obejmie oddziaływanie, w ramach złożonego stanu prawnego, norm prawa międzynarodowego na ustawę i służyć będzie ustaleniu reguł anty-zbiegowych mających zastosowanie przy realizacji instytucji tzw. renty wdowiej, w zależności od podstawy prawno-międzynarodowej właściwej dla danej sprawy emerytalno-rentowej.

Przedmiotem analizy będą przepisy ustawy wprowadzające instytucję renty wdowiej, w świetle regulacji międzynarodowych dotyczących koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego². Należy podkreślić, że z uwagi na nowość tematyki (bowiem instytucja renty wdowiej została wprowadzona do polskiego porządku prawnego od 1 stycznia 2025 r.), brak jest jeszcze literatury odnoszącej się do problematyki „renty wdowiej” w kontekście międzynarodowym, która mogłaby zostać uwzględniona do prowadzonej analizy, a przywołana literatura przedmiotu dotyczy zagadnień ogólnych z obszaru koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego.

Zasada jednoczesnego pobierania emerytur i rent z różnych państw

W myśl regulacji art. 97 ustawy emerytalnej, osobom uprawnionym do emerytury lub renty oraz do świadczeń o charakterze rentowym z instytucji zagranicznych, świadczenia przysługujące na podstawie ustawy wypłaca się w wysokości w niej określonej, jeżeli umowy międzynarodowe nie stanowią inaczej. Przepis ten odwołuje się do ogólnej zasady prawa międzynarodowego publicznego w zakresie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, zgodnie z którą w razie zawarcia przez państwa umowy międzynarodowej o zabezpieczeniu społecznym opartej na tzw. zasadzie proporcjonalności:

- emerytury i renty przysługują z każdego z państw będących stroną umowy, po spełnieniu warunków nabywania prawa określonych w prawie krajowym tych państw,
- wysokość tych świadczeń jest proporcjonalna do okresu ubezpieczenia z danym państwem i państwo nie płaci zasadniczo świadczeń za okresy ubezpieczenia przebyte w drugim państwie będącym stroną umowy o zabezpieczeniu społecznym,
- tak przyznane świadczenia z różnych krajów nie podlegają wzajemnej redukcji.

W kontekście przebiegu ubezpieczenia społecznego w różnych państwach, obniżanie kwoty przysługującego z jednego państwa świadczenia o kwotę świadczenia z innego państwa jest więc, co do zasady, niedopuszczalne. Prawo do świadczenia bowiem w tym przypadku wynika z okresów ubezpieczenia w danym państwie, a uprawnienia wynikające z ubezpieczenia są prawem

podmiotowym, opartym na stosunku ubezpieczenia i podlegającym ochronie. Umowy międzynarodowe o zabezpieczeniu społecznym oparte na zasadzie proporcjonalności to takie traktaty międzynarodowe, które przewidują, że państwa-strony umowy ponoszą ciężar finansowy świadczeń emerytalnych i rentowych za okresy ubezpieczenia przebyte zgodnie z własnym systemem zabezpieczenia społecznego i nie płacą świadczeń za „cudze” okresy zagraniczne. Dla otwarcia prawa do świadczeń natomiast są sumowane – w każdym z tych państw – wszystkie okresy ubezpieczenia, przebyte w obu państwach. Obecnie Rzeczpospolita Polska zawiera tylko takie umowy z innymi państwami, np. z Kanadą, USA, Ukrainą, Turcją, Koreą Płd., Macedonią czy Mongolią.

Inna zasada obowiązuje na gruncie nie zawieranych już raczej aktualnie w Europie, umów o zabezpieczeniu społecznym opartych na zasadzie terytorialności (inaczej nazywaną zasadą włączenia okresów lub przejmowania okresów)³. Takie umowy nakazują państwu aktualnego zamieszkania wnioskodawcy przyznanie i wypłatę emerytury za całość okresów ubezpieczenia przebytych w obu państwach będących stroną umowy. Państwo zamieszkania (więc tylko jedno państwo) finansuje zatem emeryturę za cały okres ubezpieczenia takiej osoby, także za okres ubezpieczenia w drugim państwie-stronie umowy.

Dopuszczalne rodzaje redukcji świadczeń, na gruncie umowy o zabezpieczeniu społecznym opartej na zasadzie proporcjonalności, a wynikające z prawa krajowego, obejmują przypadki, gdy są wynikiem stosowania regulacji krajowych mających na celu zabezpieczenie pewnego poziomu świadczeń (środków utrzymania). Dotyczy to też przypadków, gdy chodzi o „wyrównanie” świadczenia przyznanego w kwocie nieodzwoiercedlonej w okresie ubezpieczenia lub składce, w związku z przyznaniem świadczenia zagranicznego z tego samego ryzyka. Przykładowo, obejmuje to sytuacje, gdy w państwie dokonującym takiej redukcji, kwota renty z tytułu inwalidztwa nie zależy od długości okresów ubezpieczenia. Wówczas bowiem, przy braku redukcji, ubezpieczony otrzymałby z jednego państwa świadczenie odpowiadające okresom ubezpieczenia, a z drugiego kwotę *de facto* przyznaną za część tego samego okresu ubezpieczenia spełnionego w drugim państwie, czyli kwotę nie mającą odzwierciedlenia w długości własnych okresów ubezpieczenia lub wynagrodzenia przyjętego do ustalania podstawy wymiaru emerytury.⁴

Zasadą jest to, że w przypadku, gdy osoba podlegała ubezpieczeniom społecznym w państwach będących stroną umowy o zabezpieczeniu społecznym, może ona uzyskać prawo do odrębnych od siebie emerytur i rent z każdego z tych państw, o ile spełni warunki do ich uzyskania określone prawem krajowym. Umowa o zabezpieczeniu społecznym ułatwia spełnienie tych warunków, poprzez m.in. technikę sumowania okresów ubezpieczenia przebytych w państwach będących stroną umowy do otwarcia prawa do świadczenia, zasadę równego traktowania, czy technikę asymilacji (zrówniania) zdarzeń i okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń⁵.

Umowy o zabezpieczeniu społecznym zawierane przez RP nie modyfikują zasad zbiegu świadczeń wynikających z przepisów prawa krajowego państw będących stronami tych umów. Kwestia regulacji zbiegowych pozostawiona jest więc prawu krajowemu, w tym polskiemu. Prawo UE natomiast wprowadza natomiast szereg szczegółowych reguł, które mają zastosowanie przy stosowaniu prawa krajowego państwa członkowskiego dotyczącego redukcji świadczeń w związku z otrzymywaniem świadczenia zagranicznego. Regulacje te znajdują zastosowanie także do konstrukcji renty wdowiej wprowadzonej w polskiej ustawie.

Redukcja kwoty świadczeń w zbiegu, w ramach renty wdowiej, o kwoty świadczeń zagranicznych

W myśl art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej w nowym brzmieniu, w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego, z zastrzeżeniem art. 95a ustawy emerytalnej. Zastrzeżenie odwołuje się do nowowprowadzonego przepisu, który reguluje zasady dopuszczalnego jednoczesnego pobierania dwóch świadczeń w zbiegu: emerytury i renty rodzinnej w odniesieniu do wdowy/wdowca.

W zakresie przedmiotowym i podmiotowym uregulowanym w przepisach o rencie wdowiej mamy więc do czynienia z art. 95a ust. 5 ustawy emerytalnej, który stanowi *lex specialis* wobec art. 97 ustawy i modyfikuje regulację zbiegową, poprzez nakaz uwzględnienia kwoty zagranicznego świadczenia w sumie kwot dopuszczalnych do pobierania wskazanej w art. 95a ust. 4 ustawy. Rozwiązanie to skutkuje więc obniżeniem kwoty sumy polskich świadczeń pozostających z zbiegu o kwoty świadczeń zagranicznych. W pozostałym zakresie, nie dotyczącym sytuacji określanej mianem renty wdowiej, przepis art. 97 nadal podlega zastosowaniu w całości.

Zgodnie z uzasadnieniem do projektu ustawy wprowadzającej instytucję renty wdowiej⁶, celem ustawy jest „zapobieżenie ekonomicznej degradacji gospodarstw domowych emerytów i rencistów wskutek śmierci małżonka. Zjawisko to co do zasady nie występuje w przypadku osób pobierających najwyższe świadczenia emerytalno-rentowe. Z tych powodów projekt przewiduje maksymalną wysokość renty wdowiej”. Należy więc zauważyć, że omawiana instytucja prawna ma stanowić wsparcie finansowe dla uboższych emerytów i rencistów polskiego systemu ubezpieczeń społecznych i jej zastosowanie jest uzależnione od wysokości świadczeń. Nie jest to więc rodzaj zbiegu prawa do świadczeń, który wynikałby wyłącznie ze stosunku ubezpieczeniowego, tj. z ubezpieczenia i opłacania składki. Nie każdy bowiem emeryt czy rencista może skorzystać z tego typu zbiegu prawa do świadczeń, lecz tylko ten spełniający kryteria „niedostatku” określone w ustawie.

Zasada proporcjonalności na gruncie umów o zabezpieczeniu społecznym oraz prawa UE rozgranicza prawa do emerytur oraz prawa do rent z różnych państw oraz zapobiega, aby państwo wypłacające świadczenia

ponosiło ciężar finansowy nie swoich okresów ubezpieczenia. W tym kontekście należy uznać, że w świetle wymienionej zasady prawa międzynarodowego nie jest zabronione wprowadzenie w prawie krajowym reguł określających dopuszczalny zbieg prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych:

- których celem jest zagwarantowanie pewnego poziomu zabezpieczenia i dochodu małżonka w razie śmierci jego współmałżonka,
- poprzez dopuszczalne połączenie pobierania własnej emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy z określoną kwotą renty rodzinnej po małżonku, z uwzględnieniem innych dochodów w tym z tytułu emerytur czy rent zagranicznych pobieranych przez osobą dla której renta wdowia ma być ustalona.

Biorąc pod uwagę cel wprowadzenia w Polsce renty wdowiej, tego typu konstrukcja jest dopuszczalna jako gwarantująca bardziej godne środki utrzymania dla wdów i wdowców znajdujących się w potrzebie określonej w art. 95a ustawy. Polski ustawodawca ma więc prawo wprowadzić regułę uwzględniania również kwoty zagranicznego świadczenia dla redukcji sumy polskich świadczeń przysługujących w zbiegu w ramach renty wdowiej, skoro z punktu widzenia prawa krajowego nakazuje uwzględnić również inne rodzaje świadczeń i dochodów pobieranych przez osobę uprawnioną z polskiego systemu zabezpieczenia społecznego. Warto podkreślić, że ustawodawca w art. 95a określił zasady pobierania w zbiegu przyznanych już świadczeń, a nie warunki nabycia prawa do tych świadczeń. Przepis ten stosuje się po przyznaniu poszczególnych świadczeń, a nie dla badania prawa do świadczenia.

Ustalanie prawa do polskich i zagranicznych świadczeń emerytalno-rentowych na gruncie umów o zabezpieczeniu społecznym i prawa UE odbywa się więc oddzielnie, na podstawie ustawodawstwa każdego państwa, a prawodawca polski jedynie nakazuje pomniejszać wysokość przyznanych już polskich świadczeń pozostających w zbiegu w ramach renty wdowiej, o kwoty przysługujących świadczeniobiorcy zagranicznych kwot emerytur i rent. Nie narusza to więc istoty prawa do świadczenia i ponoszenia ciężaru finansowania świadczeń przez dane państwo za okresy ubezpieczenia przebyte w tym państwie. Ochrona wdów i wdowców w ramach renty wdowiej jest bowiem ochroną dodatkową w stosunku do zwykłych regulacji zbiegu prawa do świadczeń i gwarantuje niejako odzyskanie części dochodów utraconych w wyniku śmierci małżonka.

Dokonując oceny wpływu prawa międzynarodowego na uregulowanie zawarte w art. 95a ustawy emerytalnej należy zauważyć, że wykładnia językowo-logiczna tego przepisu nakazuje uwzględniać kwoty zagranicznych odpowiednich świadczeń, czyli zagranicznych emerytur i rent. Dla celów zastosowania opisywanej normy konieczna jest też ocena adekwatności świadczenia zagranicznego oznaczający weryfikację, czy dane świadczenie jest odpowiednikiem polskiej emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy lub renty rodzinnej dla małżonka. Dokonując tego należy wziąć pod uwagę charakter prawny świadczenia zagranicznego, które ustawodawca

nakazuje uwzględnić do obniżenia, tj. jego cel i ryzyko socjalne chronione tym świadczeniem, takie jak: starość, inwalidztwo (rentowa niezdolność do pracy) czy też ryzyko utraty żywiciela. Nie będą tu więc podlegać uwzględnieniu świadczenia zagraniczne przyznane z innych ryzyk niż emerytalne i rentowe (takich jak starość, inwalidztwo, niezdolność do pracy, śmierć żywiciela) jako prawnie nierelevantne i nieadekwatne do charakteru prawnego podlegających tu uwzględnieniu świadczeń.

Uwzględnianie dla zbiegu prawa do świadczeń w ramach renty wdowiej kwot świadczeń zagranicznych w świetle umów o zabezpieczeniu społecznym

Jak wspomniano, obecnie zawarte przez RP umowy dwustronne o zabezpieczeniu społecznym nie ograniczają stosowania krajowych polskich przepisów o redukcji świadczeń. Wobec tego w przypadku osób uprawnionych do świadczeń polskich w zbiegu w ramach instytucji renty wdowiej oraz pobierających jednocześnie zagraniczną emeryturę, rentę z tytułu niezdolności do pracy lub rentę rodzinną z państwa, z którym RP zawarła umowę o zabezpieczeniu społecznym, zastosowanie znajdzie niezmodyfikowana ustawowa reguła, zgodnie z którą suma polskich świadczeń (w zbiegu) zostanie pomniejszona o pełną kwotę odpowiedniego zagranicznego świadczenia emerytalnego lub rentowego (po przeliczeniu kwoty na polskie złote). Przykładowo zatem ZUS, ustalając prawo i wysokość renty wdowiej na gruncie polskiej ustawy osobie pobierającej polską rentę rodzinną i emeryturę oraz emeryturę z systemu amerykańskiego, uwzględni całą kwotę amerykańskiej emerytury (przeliczy ją z dolarów amerykańskich na polskie złote według kursu NBP) oraz o tę kwotę obniży sumę kwot przysługujących w zbiegu polskich świadczeń (polskich: renty rodzinnej i emerytury), w sposób określony w art. 95a ustawy emerytalnej. Należy podkreślić, że ustawodawca wskazał w art. 95a ust. 5 ustawy emerytalnej na świadczenia „wypłacane” przez instytucje zagraniczne. Oznacza to, że w przypadku, gdy kwota świadczenia zagranicznego jest ustalona w kwocie świadczenia tzw. proporcjonalnego (zgodnie tzw. zasadą *pro rata temporis*), należy uwzględnić tzw. rzeczywistą kwotę świadczenia, a nie kwotę teoretyczną sprzed dokonania „proratyacji”. Świadczenie emerytalne lub rentowe wyliczane zgodnie z regułą *pro rata temporis* ustalone jest osobie posiadającej staż ubezpieczeniowy w dwóch państwach – stronach umowy o zabezpieczeniu społecznym w kwocie proporcjonalnej do wymiaru okresów ubezpieczenia spełnionych w danym państwie⁷. Przykładowo oznacza to, że jeśli świadczenie emerytalne z systemu amerykańskiego Social Security zostało przyznane z zastosowaniem zasady sumowania okresów amerykańskich i polskich, na podstawie umowy polsko-amerykańskiej⁸, wówczas wysokość amerykańskiego świadczenia zostanie obliczona w sposób określony w tej umowie w tzw. rzeczywistej kwocie świadczenia, czyli kwocie proporcjonalnej do długości amerykańskich okresów.

Dla celów zastosowania art. 95a ust. 5 ustawy emerytalnej, ZUS powinien uwzględnić w tym przypadku kwotę rzeczywistą świadczenia amerykańskiego, czyli po tzw. proratyacji, a nie kwotę teoretyczną (sprzed proratyacji), ponieważ to kwota proporcjonalnego świadczenia jest świadczeniem należnym, przysługującym osobie zainteresowanej. Jeżeli natomiast w świetle tej samej umowy z USA, to po stronie polskiej świadczenie emerytalne lub rentowe zostało ustalone przez ZUS za zsumowane okresy i obliczone zgodnie z regułą *pro rata temporis*, wówczas dla potrzeb art. 95a ust. 5 ustawy emerytalnej, ZUS powinien uwzględnić kwotę rzeczywistą świadczenia polskiego, czyli kwotę proporcjonalną, obliczoną na podstawie art. 9 pkt 4 lit. b umowy polsko-amerykańskiej. Podsumowując zatem, w sytuacji, gdy świadczenie emerytalne lub rentowe, na podstawie „proporcjonalnej” umowy o zabezpieczeniu społecznym:

- czy to po stronie polskiej,
- czy to po stronie zagranicznej (np. amerykańskiej, kanadyjskiej),

zostało ustalone w kwocie proporcjonalnej (rzeczywistej), wówczas ZUS ma obowiązek uwzględnić tę właśnie kwotę dla potrzeb ustalenia zbiegu w ramach instytucji renty wdowiej, (a nie teoretyczną kwotę świadczenia).

Uwzględnianie dla zbiegu prawa do świadczeń w ramach renty wdowiej kwot świadczeń zagranicznych w świetle prawa UE

W stosunkach z państwami członkowskimi Unii Europejskiej oraz państwami EFTA zastosowaniu podlegają regulacje wynikające z rozporządzeń UE z obszaru koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Chodzi o rozporządzenie nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz rozporządzenie wykonawcze nr 987/2009⁹, regulujące sposób nabywania uprawnień emerytalnych i rentowych przez osoby migrujące zarobkowo w obrębie państw UE/EFTA. Elementem charakterystycznym dla systemu koordynacji jest wprowadzenie mechanizmów gwarantujących ochronę praw w trakcie nabywania oraz ochronę praw nabytych i zapobiegających utracie przez osoby migrujące uprawnień do świadczeń z zabezpieczenia społecznego, które mogłyby wynikać z migracji między państwami¹⁰. Zasady koordynacji krajowych systemów zabezpieczenia społecznego państw członkowskich Unii Europejskiej zostały ustalone z myślą o ochronie praw migrujących pracowników i członków ich rodzin (Świątkowski, 2000, s. 27).

Poza ogólnymi zasadami, na gruncie rozporządzenia nr 883/2004, obowiązują szczegółowe reguły określające sposób ustalania prawa oraz obliczania emerytury i rent w sytuacji, gdy osoba podlegała ubezpieczeniom społecznym w różnych państwach członkowskich UE/EFTA¹¹. Szczególnym rodzajem reguł są regulacje modyfikujące krajowe zasady zbiegu prawa do świadczeń z różnych krajów. Podstawowa regulacja została zawarta w art. 10 rozporządzenia nr 883/2004. Zgodnie z tym przepisem, o ile rozporządzenie to nie stanowi inaczej, nie przyznaje ono, ani nie utrzymuje prawa do kilku

świadczeń tego samego rodzaju za jeden i ten sam okres ubezpieczenia obowiązkowego.

W odniesieniu do emerytur i rent rozporządzenie nr 883/2004 zawiera w rozdziale 5 Tytułu III przepisy stanowiące *lex specialis* w stosunku do normy wynikającej z art. 10 tego rozporządzenia oraz dalsze przepisy limitujące stosowanie krajowych przepisów antykumulacyjnych. Chodzi o art. 53–55 tego rozporządzenia, które łagodzą skutki zastosowania krajowych klauzul redukcji świadczeń w jednym państwie członkowskim w związku z pobieraniem zagranicznych świadczeń lub osiągnięciem zagranicznych przychodów z innego państwa członkowskiego.

Dla potrzeb wprowadzonych reguł ograniczających redukcję świadczeń, rozporządzenie nr 883/2004 wprowadza dwie definicje, dla dwóch typów zbiegu prawa do świadczeń, nazywanych w rozporządzeniu „kumulacją”. Pierwsza definicja jest uregulowana w art. 53 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004. Przewiduje on, że kumulacja świadczeń z tytułu inwalidztwa, świadczeń z tytułu starości i rent rodzinnych ustalanych lub udzielanych na podstawie okresów ubezpieczenia lub zamieszkania spełnionych przez te same osoby uważana jest za „kumulację świadczeń tego samego rodzaju”. Przykładem może być otrzymywanie polskiej emerytury przez osobę, która pobiera również zagraniczną emeryturę za jej własne okresy ubezpieczenia, czyli świadczenia równocześnie pobierane przysługują za okresy ubezpieczenia tej samej osoby. Z kolei art. 53 ust. 2 definiuje „kumulację świadczeń różnego rodzaju” jako kumulację świadczeń, które nie mogą być uważane za świadczenia tego samego rodzaju w rozumieniu ust. 1 (definicja *a contrario*). Przykładem takiego typu zbiegu jest pobieranie własnej emerytury z jednego państwa (za własne okresy ubezpieczenia) przy jednoczesnym pobieraniu z innego państwa UE renty rodzinnej po zmarłym małżonku (świadczenie pochodne).

Art. 53 rozporządzenia nr 883/2004 zawiera reguły ograniczające stosowanie krajowych redukcji świadczeń, wspólne dla obu tych zdefiniowanych kategorii kumulacji (zbiegu), mające zastosowanie do renty wdowiej. Są one następujące:

a) instytucja właściwa bierze pod uwagę świadczenia lub dochody uzyskane w innym państwie członkowskim wyłącznie wtedy, gdy stosowane przez nią ustawodawstwo przewiduje uwzględnianie świadczeń lub dochodów uzyskanych za granicą – jest to *lex specialis* do normy art. 10 rozporządzenia nr 883/2004;

b) instytucja właściwa bierze pod uwagę wysokość świadczeń, jakie mają być wypłacane przez inne państwo członkowskie przed potrąceniem podatku, składek, innych opłat i potrąceń indywidualnych (brutto), o ile stosowane przez nią ustawodawstwo nie przewiduje stosowania zasad przeciwdziałania kumulacji po takich potrąceniach (netto), na warunkach i zgodnie z procedurami przewidzianymi w rozporządzeniu wykonawczym;

c) instytucja właściwa nie uwzględnia wysokości świadczeń uzyskanych zgodnie z ustawodawstwem innego państwa członkowskiego na podstawie ubezpieczenia dobrowolnego lub fakultatywnego kontynuowanego;

d) jeżeli jedno państwo członkowskie stosuje zasady przeciwdziałania kumulacji, ponieważ zainteresowany otrzymuje świadczenia tego samego rodzaju lub innego rodzaju na podstawie ustawodawstwa innego państwa członkowskiego lub dochód uzyskany w innych państwach członkowskich, należne świadczenie może być obniżone wyłącznie o kwotę takich świadczeń lub takiego dochodu.

Zbieg świadczeń tego samego rodzaju oraz świadczeń różnego rodzaju w prawie UE

Poza regułami wynikającymi z art. 53 rozporządzenia nr 883/2004, przepisy art. 54–55 tego rozporządzenia wprowadzają kolejne reguły szczególne ograniczające redukcję świadczeń, z tym że odmienne w odniesieniu do dwóch zdefiniowanych wyżej typów kumulacji: świadczeń tego samego rodzaju oraz świadczeń różnego rodzaju. W przypadkach, w których kumulują się świadczenia tego samego rodzaju należne na podstawie ustawodawstwa dwóch lub więcej państw członkowskich, zasady przeciwdziałania kumulacji określone przez ustawodawstwo państwa członkowskiego nie mają zastosowania do świadczenia proporcjonalnego. Oznacza to, że w przypadku pobierania świadczenia polskiego i świadczenia zagranicznego z państwa UE, gdy jednym z tych świadczeń jest świadczenie proporcjonalne, wówczas polskie regulacje dotyczące redukcji świadczeń nie znajdują zastosowania¹².

Inne zasady dotyczą redukcji świadczenia tzw. niezależnego, czyli przyznanego w danym państwie UE/EFTA bez konieczności sumowania okresów ubezpieczenia przebytych w innych państwach UE/EFTA (tzw. świadczenie pełne). Rozporządzenie pozwala na uwzględnienie, do redukcji świadczenia, kwoty świadczenia zagranicznego z innego państwa członkowskiego tylko wtedy, gdy dane świadczenie niezależne jest:

- a) świadczeniem, którego kwota nie zależy od długości okresów ubezpieczenia lub zamieszkania lub
- b) świadczeniem, którego kwota ustalana jest na podstawie zaliczonego okresu uważanego za spełniony pomiędzy dniem realizacji ryzyka a terminem późniejszym (przyszły okres hipotetyczny), zbiegającym się ze:
 - świadczeniem tego samego typu, z wyjątkiem przypadków, w których dwa lub więcej państw członkowskich zawarło umowę o unikaniu wielokrotnego uwzględnienia tego samego okresu;
 - lub
 - świadczeniem, którego kwota nie zależy od długości okresów ubezpieczenia lub zamieszkania.

Świadczenia i umowy, o których mowa w lit. a) i b), muszą zostać wpisane do załącznika IX do rozporządzenia nr 883/2004. Od wpisania do tego załącznika świadczenia występującego w prawie danego państwa członkowskiego zależy dopuszczalność zastosowania do niego krajowych przepisów o redukcji świadczeń (wpis ma charakter konstytutywny). Należy zauważyć, że świadczenia określone polskim ustawodawstwem obejmujące emerytury i renty nie spełniają powyższych kryteriów oraz nie

zostały wymienione w załączniku IX. Nie jest więc dozwolone redukcjonowanie polskich świadczeń niezależnych w wymienionych przypadkach.

Reguły dotyczące z kolei ograniczenia skutków redukcji świadczeń w razie kumulacji świadczeń różnego rodzaju zostały uregulowane w art. 55 rozporządzenia nr 883/2004¹³. Jeżeli otrzymanie świadczeń różnego rodzaju lub innego dochodu¹⁴ wymaga zastosowania zasad przeciwdziałania kumulacji przewidzianych przez ustawodawstwo zainteresowanych państw członkowskich, w odniesieniu do:

a) dwóch lub więcej niezależnych świadczeń, to instytucje właściwe podzielią kwoty świadczenia lub świadczeń lub innych dochodów, które zostały uwzględnione, przez liczbę świadczeń podlegających wspomnianym zasadom¹⁵;

b) jednego lub więcej świadczeń proporcjonalnych, to instytucje właściwe wezmą pod uwagę świadczenie lub świadczenia lub inne dochody i wszystkie składniki przewidziane do celów stosowania zasad przeciwdziałania kumulacji jako funkcję stosunku okresów ubezpieczenia lub zamieszkania ustalonych do wyliczeń świadczeń proporcjonalnych;

c) jednego lub więcej świadczeń niezależnych oraz jednego lub kilku świadczeń proporcjonalnych, to instytucje właściwe stosują odpowiednio regułę lit. a) w odniesieniu do świadczeń niezależnych oraz regułę lit. b) w odniesieniu do świadczeń proporcjonalnych.

Instytucja właściwa nie stosuje jednak podanego podziału w odniesieniu do świadczeń niezależnych, jeżeli stosowane przez nią ustawodawstwo przewiduje uwzględnianie świadczeń różnego rodzaju lub innych dochodów oraz wszystkich innych składników w ustalaniu części ich kwoty określonej jako funkcja stosunku okresów ubezpieczenia lub zamieszkania, o których mowa w art. 52 ust. 1 lit. b) punkt ii) tego rozporządzenia, czyli w proporcji dla świadczenia obliczanego w kwocie rzeczywistej.

Skutki zastosowania unijnych reguł do renty wdowiej

Reguły określone w art. 53–54 rozporządzenia nr 883/2004 znajdują zastosowanie w odniesieniu do zbiegu świadczeń w ramach renty wdowiej. Należy zauważyć, że przy rencie wdowiej i pobieraniu świadczenia zagranicznego z państwa członkowskiego UE, mamy do czynienia zawsze z równoległym stosowaniem dwóch systemów reguł unijnych kumulacji (zbiegu) świadczeń, tj.:

- reguł dotyczących zbiegu świadczeń tego samego rodzaju (emerytur i rent z tytułu niezdolności do pracy z emeryturami i rentami z tytułu niezdolności do pracy z innego państwa członkowskiego UE)

oraz

- reguł dotyczących zbiegu świadczeń różnego rodzaju (emerytur i rent z tytułu niezdolności do pracy z rentą rodzinną z innego państwa członkowskiego UE).

Istnieje konieczność dokonania w związku z tym wykładni przepisów i w konsekwencji przesądzenia, który system reguł ma zastosowanie. Nie da się logicznie

jednocześnie zastosować obu systemów reguł na gruncie instytucji renty wdowiej, czyli:

1) reguł limitujących zbieg świadczeń różnego rodzaju, których zastosowanie powodowałoby jedynie zmniejszenie kwot świadczeń zagranicznych,

oraz równocześnie

2) reguł limitujących zbieg świadczeń tego samego rodzaju, których zastosowanie powodowałoby w ogóle brak uwzględniania kwot świadczeń zagranicznych.

W równoległym stosowaniu pierwszeństwo należy dać regułom (pkt 2) dotyczącym kumulacji świadczeń tego samego rodzaju, jako że już ich zastosowanie doprowadza do braku uwzględniania kwot świadczeń zagranicznych z państw UE na gruncie instytucji renty wdowiej. Po ich zastosowaniu, nie byłoby więc już w dalszej kolejności czego redukować stosując pierwszy typ reguł (pkt 1). Taka wykładnia wzmocniona jest zasadą największej korzyści, która funkcjonuje na gruncie rozporządzenia nr 883/2004 (Szybkie, 2014, s. 8–13).

W przypadku renty wdowiej i pobierania zagranicznej emerytury lub renty, zawsze któreś z polskich świadczeń emerytalno-rentowych pozostaje ze świadczeniem zagranicznym w relacji w ramach kumulacji świadczeń tego samego rodzaju, co oznacza że:

- o ile polskie świadczenie lub zagraniczne świadczenie jest świadczeniem proporcjonalnym (*pro rata*), wówczas kwoty świadczenia zagranicznego nie uwzględnia się do celów limitu dla renty wdowiej i jej zmniejszenia, co wynika z art. 54 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004,

- zarówno polskie świadczenie jak i zagraniczne świadczenie jest świadczeniem tzw. niezależnym (pełnym), wówczas kwota świadczenia zagranicznego nie podlega uwzględnieniu do celów limitu dla renty wdowiej i jej zmniejszenia, w myśl art. 54 ust. 2 rozporządzenia nr 883/2004, ponieważ brak jest wpisów w załączniku IX dotyczących polskich świadczeń.

W efekcie, w razie otrzymywania świadczenia zagranicznego z państwa członkowskiego UE/EFTA, polskie świadczenia emerytalno-rentowe pozostające w zbiegu ze sobą w ramach tzw. renty wdowiej (ustalone jako jedno całe świadczenie oraz określony procent, np. 15% drugiego świadczenia polskiego), w żadnym przypadku nie będą podlegać pomniejszeniu o kwotę zagranicznego świadczenia emerytalno-rentowego z państwa członkowskiego UE/EFTA, z uwagi na zastosowanie art. 53–55 rozporządzenia UE nr 883/2004 i wykładnię przesadzającą o zastosowaniu reguł kumulacji świadczeń tego samego rodzaju.

Odmienność skutków zastosowania prawa UE i umów o zabezpieczeniu społecznym

Osoby pobierające świadczenia z państwa spoza UE/EFTA, z którym Polska nie zawarła umowy o zabezpieczeniu społecznym, nie mogą liczyć na zastosowanie międzynarodowych przepisów o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Nie ma tu ograniczeń w stosowaniu krajowych zasad redukcji świadczeń, takich jak przepisy polskie o rencie wdowiej przewidujące ograniczanie kwoty polskich świadczeń o kwotę

świadczenia zagranicznego z państwa, z którym RP nie łączy umowa o zabezpieczeniu społecznym.

Z kolei funkcjonowanie na gruncie prawa UE szczegółowych reguł ograniczających stosowanie krajowych zasad redukcji świadczeń oraz brak takich reguł w umowach dwustronnych o zabezpieczeniu społecznym różnicuje sytuację prawną osób pobierających świadczenia zagraniczne przyznane z zastosowaniem prawa międzynarodowego. Fakt objęcia umową dwustronną o zabezpieczeniu społecznym albo prawem UE powoduje, że osoby te pozostają w odmiennych reżimach prawnych: prawa UE i dwustronnych relacji RP z danym państwem z którym RP zawarła umowę o zabezpieczeniu społecznym. Może być też tak, że ta sama osoba pobiera jedno zagraniczne świadczenie z państwa UE, a drugie zagraniczne z państwa, z którym RP zawarła umowę. Różnicowanie wynika ze skutków prawnych zastosowania prawa UE, co jest skutkiem członkostwa RP w Unii Europejskiej i obowiązywania prawa traktatowego, ustanawiającego unijny porządek prawny, z prawem pierwotnym oraz prawem wtórnym. Specyfika prawa UE jest podkreślana w doktrynie prawa Unii Europejskiej (Barcik, Grzeszczak, 2022, s. 53 i n.).

Każda z zawieranych przez RP umów o zabezpieczeniu społecznym jest wynikiem przeprowadzonych negocjacji, a nie aktem jednostronnym prawodawcy i uwzględnia również tradycje prawne systemu zabezpieczenia społecznego państw-stron umowy, rodzaje ryzyk oraz zasady ochrony zdarzeń ubezpieczeniowych. Z tego względu treść i zakres każdej z umów jest odmienna. Umowy te różnią się również od przepisów prawa UE o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Oczywiście jest pewien obszar podobieństw, tj. pewne fundamentalne zasady koordynacji systemów, jednak co do szczegółowych rozwiązań, występuje zróżnicowanie w tym zakresie¹⁶. Ważnym podobieństwem jest cel ochrony oraz prawne instytucje zapewniające ochronę socjalną osób objętych przepisami UE o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz osób objętych zakresem podmiotowym umów o zabezpieczeniu społecznym. Racjonalne wydaje się więc, aby ustawodawca wprowadzał analogiczne rozwiązania prawne dla obu tych kategorii osób.

W zakresie wpływu kwot świadczeń zagranicznych na rentę wdowią, znalezienie się osoby w sytuacji objętej regulacjami o koordynacji, w tym mechanizmami sumowania okresów, równego traktowania, czy zrównania zdarzeń, powinno skutkować podobnymi konsekwencjami. Osoby te nabywają uprawnienia, co prawda w odrębnych reżimach podstaw prawnych, ale na podstawie analogicznych zasad i technik koordynacji świadczeń. Należałoby zatem rozważyć rozszerzenie reguły wykluczającej uwzględnianie kwot emerytur i rent z państw UE/EFTA, na gruncie stosowania art. 95a, także na osoby mające ustalone świadczenie zagraniczne z państwa, z którym Rzeczpospolitą Polską łączy umowa o zabezpieczeniu społecznym. W tym zakresie wskazana byłaby zmiana ustawowa wprowadzająca to realne i pragmatyczne rozwiązanie, bowiem renegocjowanie umów międzynarodowych dla

uregulowania kwestii będącej pokłosiem wprowadzenia w Polsce renty wdowiej, nie wydaje się rozwiązaniem uzasadnionym i łatwym do przeprowadzenia. Dla realizacji tego postulatu należałoby znowelizować w odpowiedni sposób ustawę emerytalną. Rozwiązaniem, które zapewniłoby analogiczny standard w obu omawianych reżimach prawnomiędzynarodowych, byłoby

wprowadzenie do tej ustawy przepisu, w myśl którego, przy stosowaniu art. 95a ust. 5 nie uwzględnia się kwot świadczeń zagranicznych przyznanych w państwie, z którym Rzeczpospolita Polska zawarła umowę międzynarodową o zabezpieczeniu społecznym. Tego typu regulacja zrealizowałaby omawiany postulat *de lege ferenda*.

Przypisy/Notes

¹ Stowarzyszenie EFTA obejmuje państwa należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego niebędące członkami UE, czyli Islandię, Norwegię i Liechtenstein oraz Szwajcarię.

² Więcej na temat pojęcia koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz przepisów o koordynacji: Bednarczyk, Kryśpiak, Szybkie, 2003; Bińczycka-Majewska, 1999; Pennings, 2010; Szybkie, 2007; Ślęzak, 2012; Uścińska, 2010.

³ Przykładem umowy tego typu jest umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Republiką Federalną Niemiec o zaopatrzeniu emerytalnym i wypadkowym, podpisana w Warszawie 9 października 1975 r. (Dz.U. z 1976 r. Nr 16, poz. 101)

⁴ Uregulowanie tej kwestii można znaleźć w prawie UE w rozdziale 4 tytułu III rozporządzenia nr 883/2004 w zakresie przepisów odnoszących się do przyznawania rent z tzw. systemu typu A i B.

⁵ Szerzej na temat roli umowy o zabezpieczeniu społecznym: Szybkie, 2019.

⁶ Druk sejmowy nr 32 z 2023 r. (Sejm IX kadencji).

⁷ Na temat sposobu obliczania wysokości świadczeń na gruncie umów o zabezpieczeniu społecznym, zob.: Szybkie, 2019.

⁸ Umowa o zabezpieczeniu społecznym między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki, podpisana w Warszawie 2 kwietnia 2008 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 46, poz. 374).

⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16 września 2009 r. dotyczące wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, Dz.Urz. UE L 284 z 2009, s. 1 i n., ze zm.

¹⁰ Szerzej w zakresie zasad koordynacji: Bińczycka-Majewska, 1999; Pennings, 2010; Szybkie, 2007; Ślęzak, 2012; Świątkowski, 2000.

¹¹ Szerzej np. Ślęzak, 2012.

¹² Szerzej na temat opisu tych reguł: Kryśpiak, 2017, s. 323 i n.

¹³ Przy stosowaniu tych przepisów konieczne jest uwzględnienie również orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE, w tym wyroków w sprawach: C-107/00, C-118/00, C-127/11, jednakże nie ma to bezpośredniego wpływu na niniejszą analizę.

¹⁴ Warto odnotować, że reguły te są stosowane przez ZUS przy realizacji art. 104 ustawy emerytalnej, w zakresie dotyczącym wpływu zagranicznych przichodów na zawieszenie prawa lub zmniejszenie polskich emerytur i rent.

¹⁵ Należy tu uwzględnić również wyrok TSUE z 12 października 2023 r. C-45/22, zgodnie z którym art. 55 ust. 1 lit. a) rozporządzenia nr 883/2004 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku, gdy otrzymanie świadczeń różnego rodzaju lub innego dochodu wymaga zastosowania krajowych zasad przeciwdziałania kumulacji w odniesieniu do niezależnych świadczeń, przepis ten pozwala każdemu zainteresowanemu państwu członkowskiemu przewidzieć w jego porządku prawnym do celów obliczenia wysokości świadczenia do wypłaty bądź to, że należy podzielić całkowitą kwotę dochodów uwzględnianą przez te zasady krajowe przez liczbę rozpatrywanych świadczeń, bądź też to, że należy podzielić przez tę samą liczbę część dochodów, która przekracza pułap kumulacji określony przez wspomniane zasady krajowe.

¹⁶ Szerzej: Szybkie, 2019.

Bibliografia/References

- Barcik, J. (Red.), Grzeszczak, R. (Red.), (2022). *Prawo Unii Europejskiej*, C.H.Beck.
- Bednarczyk, E., Kryśpiak, I., Szybkie, A. (2003). *Charakterystyka umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym realizowanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych*. ZUS.
- Bińczycka-Majewska, T. (1999). *Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej*. Zakamycze.
- Kryśpiak, I. (2017). *Koordynacja emerytur i rent w prawie Unii Europejskiej oraz umowach międzynarodowych Polski – różnice oraz wzajemne oddziaływanie*. Instytut Wydawniczy EuroPrawo.
- Pennings, F. (2010). *European Social Security Law, Antwerp–Oxford–Portland*, Wydawnictwo Intersentia.
- Szybkie, A. (2007). Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego we Wspólnocie Europejskiej, *Polityka Społeczna*, 11–12.
- Szybkie, A. (2014). Zasada największej korzyści w procesach koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, *Polityka Społeczna*, 7.
- Szybkie, A. (2019). Rola umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym w ochronie osób migrujących, *Zabezpieczenie Społeczne. Teoria, Prawo, Praktyka. Zeszyty Naukowe Zakładu Zabezpieczenia Społecznego IPS UW*, 9.
- Ślęzak, K. (2012). *Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego*. Wolters Kluwer.
- Świątkowski, A.M. (2000). Europejskie Prawo Socjalne. Tom III. *Europejskie prawo ubezpieczeń społecznych*. ABC.
- Uścińska, G. (2010). Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego jako instrument rozwoju swobody przepływu osób. Nowe regulacje unijne, *Polityka Społeczna* 11–12.

Andrzej Szybkie, adiunkt na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, ekspert prawa zabezpieczenia społecznego i prawa międzynarodowego, negocjator umów międzynarodowych o zabezpieczeniu społecznym, ekspert grup roboczych Komisji Europejskiej, członek Polskiego Stowarzyszenia Ubezpieczeń Społecznych.

Andrzej Szybkie, Assistant professor at the Faculty of Law and Administration of the University of Warsaw, expert and researcher of social security and international law, negotiator of international social security agreements, expert of working groups at the European Commission, member of the Polish Social Insurance Association.